

پیک دانش

نشریه انجمن علمی دانشجویی
علم اطلاعات و دانش شناسی
دانشگاه الزهراء(س)
سال بیستم، شماره ۹۱، پاییز ۱۳۹۹
بهاء: ۲۰۰۰ تومان
1735-3394:ISSN

فصلنامه پاییز

پیک دانش در گفت و گو با دکتر معصومه کربلا آقایی کامران: افراد علاقه مند و ماهر می توانند باعث ایجاد حرکات نوآورانه و شناخته شدن رشته شوند.

علم اطلاعات و دانش شناسی در خدمت بحران ها

شناسنامه نشریه

صاحب امتیاز: انجمن علمی - دانشجویی علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه الزهراء(س)

زیرنظر: اداره کل امور فرهنگی دانشگاه الزهراء(س)

مدیر مسئول: زینب محبی کلهری

gmail.com@zeinab.m12344321

سر دبیر: معصومه احمدی

masoomerahmadi14@gmail.com

هیئت تحریریه: کوثر رستمی چهارقلعه، معصومه احمدی،

زهرا سادات البهشتی، سمیه توده خیلی، زهرا نیکبخت

ویراستار: مریم امرایی

تصویرگر: مریم عباسی

اینفوگرافیست: فاطمه مرادی

طراح و صفحه آرا: منیژه ضرابی

طراح لوگو: سید محمد حسین هاشمی

با تشکر از مشاوران نشریه: دکتر سعید رضایی شریف آبادی، مریم امرایی

کارشناس نشریه: زهرا وزیری

چاپ و صحافی: دامون

لیتوگرافی: دامون

نشانی: تهران، میدان ونک، دانشگاه الزهراء(س)، ساختمان معاونت فرهنگی-اجتماعی، اتاق نشریات.

تلفن: ۸۸۰۵۶۹۰۸

ص.پ: ۱۹۹۳۸۹۱۱۷۶۴

وبلاگ نشریه: www.kismag.blogfa.com

کانال تلگرام و سروش: knowledge_courier@

کانال اینستاگرام نشریه: knowledge_courier@

فهرست مطالب

پیوند:

۴ علم و جهاد

کافه شعر:

۵ پاییز

صفحه داغ:

۶ گفت و گو با دکتر معصومه کربلا آقایی کامران

ریپورتستان:

۱۳ متخصصان کارآمد

پژوهشکده:

۱۵ علم اطلاعات و دانش‌شناسی در خدمت بحران‌ها

اینفوگراف:

۱۷ علم اطلاعات و دانش‌شناسی

علم و جهاد

علم قلب دنیا است. علم است که با ضربان خود به جامعه‌ی بشری حیات می‌بخشد و گوهر وجودیت را گرانقدر می‌داند و سبب فخر بشریت می‌شود، و در پایان نتیجه‌ی تلاش‌های سخت را از پس مرحله‌ای دیگر عبور داده و هر بار دروازه‌ای جدید به دنیای مدرن می‌گشاید. این دروازه علم و دانش از سوی خداوند علیم، افتخاری شکوهمند و مانا برای ما است، و پیمودن این مسیر نیازمند تلاش و جهد در این راه است. بی‌شک سرشت آدمی تلفیقی از علم و جهاد است، و هرآن کس که طالب آن باشد آن را می‌یابد. درتوصیف علم شاید مهم‌ترین سوالی که ذهن را به چالش می‌کشد این است که جایگاه علم کجاست؟

هرهنری به عنوان یک فرستنده حامل پیامی است و پیام، برای شکل‌گیری نیازمند ارتباطات گسترده است. اما درچه بستری؟

راه آینده راهی است که در آن علم و دانش به همگرایی بیشتری متمایل می‌شوند و در نهایت دانش اطلاعات همچون مادری دامن خود را می‌گستراند تا تمامی منابع سازماندهی، ذخیره و بازیابی، ترجمه و انتقال و... را گردآوری کرده و در اختیار کاربران می‌گذارد. و این همان کیمیاگری علم است که وجود آدمی را صیقل داده و به ناب‌ترین مسیر دست‌یابی به کمال می‌رساند.

امید است که با پویایی هرچه تمام‌تر و طی مدراج علمی در سایه جهاد و تلاش در کسب دانش به سعادت نامتنه‌ی رسیده و بدرخشیم.

از خداوند یکتا استمرار موفقیت و تداوم کسب علم را برایتان مسئلت داریم.

پیروز باشید

معصومه احمدی - سردبیر

پاییز

بگفتا بر من درخت پائیزی این بار
بکش بر بوم نقاشی خود طرح بچند
بزن تکیه به من، خود و طرح بچند
بخواه حاجت از خدای رسگارت
بیار و باران بر برگهایم
بریزم من سراسر بر بوم بچند
به رنگ زرد و نارنجی و سرخ بچند.

زهرا نیک بخت

دانشجوی رشته علم اطلاعات و دانش شناسی گرایش مطالعات آرشیوی

دانشگاه الزهرا (س) ورودی ۹۷

zahraa.nikbakht@gmail.com

پیک دانش در گفت‌وگو با دکتر معصومه کربلاآقایی کامران: افراد علاقه‌مند و ماهر می‌توانند باعث ایجاد حرکات نوآورانه و شناخته شدن رشته شوند

مرجع بودم و بعد از آن به سمت معاونت کتابخانه برگزیده شده‌ام، از ۱۳۷۵ با گروه کتابداری دانشگاه الزهرا در ابتدا به صورت استاد مدعو و سپس به صورت رسمی کار خود را آغاز کردم.

پیشینه رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی در ایران

همچنین عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا اظهار کرد: تا سال ۱۳۵۶ مقطع کاردانی و کارشناسی در رشته کتابداری در دانشگاه‌ها تدریس نمی‌شد و داوطلبان می‌توانستند از کارشناسی رشته دیگری مثل شیمی یا زبان و در مقطع کارشناسی ارشد مشغول به تحصیل شوند. در دانشگاه الزهرا (مدرسه عالی دختران) آن زمان استادانی که مقطع کارشناسی ارشد را تدریس می‌کردند، آمریکایی بودند که بعد از انقلاب این شیوه تغییر پیدا کرد و دانشجویان در مقطع کاردانی کتابداری وارد دانشگاه می‌شدند پس از چند سال فارغ‌التحصیلان مقطع کاردانی در سراسر کشور خواستار ایجاد مقطع کارشناسی در این رشته شدند، که باعث ایجاد مقطع کارشناسی شد و با شرکت در آزمون کاردانی به کارشناسی به دانشگاه راه پیدا می‌کردند.

ایشان در ادامه گفت: بعد از مدتی، مقطع کارشناسی نیز در دانشگاه‌های دولتی ایران، نخستین بار در دانشگاه تهران، برپا شد و اما هنوز هم مقطع دکتری در ایران وجود نداشت تا سرانجام در سال ۱۳۸۴ برای اولین بار دوره دکتری نیز در ایران و در دانشگاه تهران پایه‌گذاری شد. سپس مقطع کاردانی از اکثر دانشگاه‌های کشور به تدریج برچیده شد (به جز چند دانشگاه علمی

اگر شمایی که در حال مطالعه این نسخه از نشریه پیک دانش و نگارش مصاحبه‌ای از یک دانشجوی جدید‌الورود هستید باید خدمتتان عرض کنم که شما دانسته یا نادانسته وارد یک دنیای جدیدی از علم و دانش و برهه دیگری از زندگیتان شدید، بخش سرنوشت ساز برای آیندگان. این مصاحبه مناسب برای همه سال اولی‌ها (ترم اولی‌ها) است. زیرا تیم نشریه پیک دانش درصدد کمک به شما عزیزان، برای شناخت بهتر رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی، جایگاه این رشته و آشنایی با ویژگی‌های آن است. برای این مصاحبه از دکتر معصومه کربلاآقایی کامران عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا و همچنین مدیر گروه رشته دعوت به عمل آوردیم تا با سخنانشان چراغ راه ما باشند.

در ابتدا دکتر معصومه کربلاآقایی کامران در مورد تحصیلات خود گفت: از سال ۱۳۷۵ به گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی (علم اطلاعات و دانش‌شناسی کنونی) دانشگاه الزهرا ملحق شده‌ام. از سال ۱۳۹۱ تاکنون سمت مدیریت گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا را برعهده گرفته‌ام. تمام مقاطع تحصیلی من در رشته کتابداری بوده است. کاردانی کتابداری را از دانشگاه الزهرا، کارشناسی از دانشگاه تهران، کارشناسی ارشد از دانشگاه تربیت مدرس و دکتری از دانشگاه تهران گرفتم و در نهایت از این دانشگاه فارغ‌التحصیل شده‌ام.

ایشان در ادامه گفت: بعد از اتمام دوره کاردانی در بخش مرجع کتابخانه دانشگاه الزهرا دعوت به همکاری شدم و تا سال ۱۳۷۴ در کتابخانه، کتابدار

کاربردی) و دانشجویان در این رشته به صورت کارشناسی پیوسته پذیرفته می‌شدند.

تغییر نام رشته

مدیر گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا گفت: در ابتدا نام رشته ما کتابداری بوده و بعد از مدتی به کتابداری و اطلاع‌رسانی تغییر یافته و در سال ۱۳۹۴ بود که به علم اطلاعات و دانش‌شناسی تغییر نام پیدا کرده است. در مورد همه رشته‌ها بدین گونه است که در ابتدای امر محتوا و مواد درسی تغییر می‌کند و سپس نام رشته تغییر پیدا می‌کند. ریشه تغییرات در رشته ما قبل از بحث محتوا، نارضایتی دانشجویان و فارغ‌التحصیلان از نام رشته بود. دانشجویان معتقد بودند که نام کتابداری، گویا و نشان‌دهنده فعالیت‌ها و دروس و مهارت‌هایی که یاد می‌گیرند نیست، و وجهه خوبی در جامعه ندارد. با توجه به تغییراتی که در رشته به وجود آمده بود در ابتدا «اطلاع‌رسانی» به آن اضافه شد. اما در گذر زمان به نظر رسید که نام جدید هم نتوانسته رضایت دانشجویان و مخاطبان خود را جلب کند.

تغییرات وسیع در محتوا

ایشان ادامه داد: در سال ۱۳۹۴ از طریق انجمن کتابداری نشست با حضور اساتید، کارشناسان، دانشجویان، فارغ‌التحصیلان و کتابداران برگزار شد و آن‌ها به تبادل نظر پرداختند تا اینکه به طی فرایندی «نام علم اطلاعات و دانش‌شناسی» برای این رشته برگزیده شد. در این میان تغییرات وسیعی در محتوا ایجاد شد که قابل مقایسه با سر غصل قبلی رشته نیست. در وهله اول هنگامی که در رشته‌ای مقاطع بالاتر مانند کارشناسی ارشد و دکتری، پایه‌گذاری می‌شود باید ردپایی از دروسی که در این مقاطع قرار است تدریس بشود در دوران کارشناسی اضافه

بشود. اما اگر از نظر آماری بخواهم بیان کنم، تا سه یا چهار سال پیش حدود ۴۰ درصد اما اکنون چیزی بیشتر از ۵۰ درصد دروس ارائه شده در مقطع کارشناسی دچار تغییرات شده است. این تغییرات ایجاد شده به جهت همگام شدن با فناوری‌ها و تکنولوژی‌های روز دنیا و همچنین نیازهایی که در کتابخانه‌ها احساس می‌شد و توقعی که از کتابداران می‌رود تنظیم شده است. عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا در مورد دروس علمی اظهار کرد: این تغییرات به ۵ شکل صورت گرفت: ۱. یک سری از دروس کلا از سرفصل درسی حذف شدند، مثل تاریخ تمدن، ادبیات ایران و جهان. ۲. برخی دروس با هم ادغام شدند مثل دروس سازماندهی. ۳. دروسی جدید با توجه به فناوری‌های روز به سرفصل درسی اضافه شدند، مثل طراحی صفحات وب، طراحی کتابخانه‌های دیجیتال. ۴. برخی از دروس نام و محتوایشان با توجه به فناوری‌ها و ابزارهای جدید تغییر پیدا کرد، مثل ماشین‌نویسی فارسی و لاتین که امروزه با استفاده از برنامه‌ها و واژه‌پرداز وورد تدریس می‌شود و نامش به واژه‌پردازی فارسی و لاتین تغییر پیدا کرده است. ۵. به برخی از دروس نیز مسائل روز و مطرح وارد شدند، برای مثال بعد از گذراندن واحدهای سازماندهی مواد ۱ و ۲ و ۳، دانشجویان نحوه ورود اطلاعات در نرم‌افزارهای سازماندهی را در کتابخانه‌ها فرا می‌گیرند.

تغییر سرفصل‌ها

دکتر کربلا آقایی کامران گفت: معتقد هستم که از بسیاری از واحدهای درسی که ارائه می‌شود می‌توان کسب درآمد کرد. اگر بخواهم ساده‌ترین درس را برای شما مثال بزنم، واژه‌پردازی وورد است، اگر شما هیچ یک از دروس دیگر را یاد نگیرید و فقط به این درس توجه کنید می‌توانید یک تایپیست حرفه‌ای شوید زیرا شما در این درس تمامی اصول واژه‌پرداز ووردی را یاد می‌گیرید یا

کنند یا انتشاراتی‌ها نیز به این افراد نیازمندند و این کار بسیار پیچیده است و هرکسی نمی‌تواند از پس آن بر بیاید. حتی ویراستاری علمی نگارشی، این درس هم از جمله موارد آموزشی رشته ماست که هم به صورت فردی هم از طریق همکاری با انتشاراتی‌ها می‌توانید به کسب درآمد بپردازید. این‌ها مثال‌هایی در این مورد بودند و مجال برای توضیح همه موارد نیست.

جایگاه رشته

همچنین ایشان ادامه داد: تغییر نام رشته به «علم اطلاعات و دانش‌شناسی» مسئله را برای همه (هم دانشجویان هم فارغ‌التحصیلان هم جامعه و هم کسانی که می‌خواهند انتخاب رشته کنند) کمی پیچیده کرد. بگذارید با یک مثال توضیح بدهم، فرض کنید که در حال انتخاب رشته هستید و قصد دارید که در رشته جغرافیا ادامه تحصیل بدهید، شما چه شناختی از رشته جغرافیا در دانشگاه دارید؟ (لازم به ذکر است که این مثال به دلیل کم‌اهمیت بودن سایر رشته‌ها به هیچ وجه نخواهد بود بلکه بنده معتقد هستم همه شاخه‌های علوم در کنار هم و در عرض هم دیگر حرکت می‌کنند و هر کدام گره‌ای از مشکلات زندگی بشر را حل می‌کنند)، باید بگویم که دانش آموزان که درس جغرافیا را در مدرسه و طی تحصیلاتشان مطالعه کردند چون با اسم آن آشنا هستند فکر می‌کنند آن را می‌شناسند، اما در حقیقت از ظرفیت‌های آن در دوره دانشگاه و محل کار آینده رشته اطلاع ندارد چون به دلیلی که ذکر کردم فکر می‌کنند که این رشته را به خوبی می‌شناسند. اما اتفاقی که برای رشته ما می‌افتد، این است دانش آموزان پس از دریافت مدرک دیپلم در کنکور سراسری شرکت می‌کنند برای اولین بار رشته کتابداری را در دفترچه کنکور می‌بینند و قبل از آن نسبت به این رشته تقریباً هیچ شناختی

می‌توانید به شکل‌های مختلف از این مهارت کسب درآمد کنید. دروسی مثل سازماندهی مواد که در هر جایی که نیاز به سازمان دادن اطلاعات و طبقه‌بندی کتاب‌ها و منابع سروکار داشته باشند به مهارت‌های شما نیازمند خواهند بود.

استفاده از مهارت‌های رشته

ایشان در ادامه خاطر نشان کرد: اگر دانشجویی با نمرات عالی و به صورت جدی دروس خودش را پیگیری کند می‌تواند در عرصه‌های حرفه‌ای تر مثل طراحی صفحات وب دست به کار بشود. مهارت‌هایی که شما در این رشته فرا می‌گیرید به صورتی نیست که حتماً باید استخدام رسمی شوید شما یا این مهارت‌ها می‌توانید کسب و کارهای کوچک و فردی و حتی کارآفرینی بکنید. امروزه بسیار مشاهده می‌شود که سازمان‌ها به دنبال افرادی هستند که به صورت حرفه‌ای طراحی صفحات وب برای آن‌ها انجام بدهد شما هم می‌توانید جذب این مراکز بشوید و یا موسسه‌ای خودتان تأسیس کنید، و برای خودتان کار بکنید. لازم به ذکر است که شما این مهارت را با امکانات خوب و استادی ماهر به صورت رایگان فرا می‌گیرید درحالی که برای آموزش آزاد این مهارت باید هزینه زیادی را بپردازید. مثالی دیگر برای شما می‌زنم، درسی مثل طراحی بانک‌های اطلاعاتی، طراحی پایگاه‌ها، هر مرکزی که مجموعه‌ای از داده‌ها، اشیاء و افراد را داشته باشد برای مدیریت این منابع باید اطلاعات مجموعه‌ای را به صورت بانک‌های اطلاعاتی داشته باشد.

همچنین عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا اظهار کرد: طراحی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای، اگر دانشجویان بتوانند صفر تا صد این درس را فرا بگیرند به صورت دو جانبه یعنی هم به طراحی این نرم‌افزارها بپردازند و هم ورود اطلاعات به این نرم‌افزارها را انجام بدهند. مهارت‌نمایه‌سازی، اکثر مراکز پژوهشی به افرادی نیاز دارند تا مدارک و یافته‌های آن‌ها را نمایه

هدر می‌رود. شاید در گذشته می‌شد ادعا کرد نمی‌شناختیم و نمی‌دانستیم اما الان با این همه امکانات اطلاع‌رسانی واقعا این پذیرفته نیست که فردی بدون شناخت و کسب اطلاعات اقدام به انتخاب کند. قبل از انتخاب رشته در مورد آن کسب اطلاع کرد.

ندانستن عیب نیست پرسیدن عیب است
ایشان در ادامه اظهار کرد: از نظر من امروزه ضرب المثل «ندانستن عیب نیست پرسیدن عیب است» کاملا تغییر کرده بلکه امروزه «ندانستن عیب نیست پرسیدن عیب است» با وجود ابزار و امکاناتی که داریم دیگر نیاز به پرسیدن نیست و همه ما می‌توانیم اطلاعات را کسب کنیم. متاسفانه داوطلبان بدون توجه به اینکه آیا رشته را می‌شناسند یا علاقه دارند و ... انتخاب می‌کنند و وارد دانشگاه می‌شوند زمانی که وارد می‌شوند گویی رشته، اساتید و دانشگاه مقصر است این نکته را در نظر بگیرید که اساتید موظف به علاقه‌مند کردن کسانی که بی توجه و بدون شناخت وارد شده‌اند نیستند (اگر چه که این کار را انجام می‌دهند) و متاسفانه همین بی‌علاقه آمدن‌ها و بدون شناخت آمدن‌ها به وجهه رشته لطمه می‌زند. وقتی دانشجویی با غرور نمی‌تواند بگوید که در رشته کتابداری قبول شده‌است، وقتی خوشحال نیست و با حال خوب سرکلاس حاضر نمی‌شود، خوب درس نمی‌خواند انگیزه ندارد و نوآوری ندارد. چطور می‌تواند در جامعه اثرگذار باشد و یک معرف برای رشته در جامعه؟ تا وقتی از رشته و استاد بخاطر انتخاب خودمان طلبکار باشیم هیچ اتفاقی نخواهد افتاد.

همپوشانی مباحث

مدیر گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا گفت: از ۶۴ درسی که در این رشته وجود دارد تنها در دو یا چند درس به نوعی همپوشانی وجود دارد، برای مثال سواد اطلاعاتی در واقع

ندارند. متاسفانه جامعه ما با کتاب، کتابخانه، کتابخوانی و به دنبال آن با کتابداری غریبه است و کارکردها و مفاهیم آن در کل جامعه مثل سایر رشته‌ها مشاهده نمی‌شود. مردم معمولا درباره رشته‌هایی که در زندگی جایشان موثر و کاربردی هست، اطلاعات دارند.

عضو هیأت علمی دانشگاه الزهرا همچنین گفت: زمانی که با رشته ما با عنوان کتابداری و اطلاع‌رسانی روبرو می‌شدند حداقل بخشی از کار ما برای افراد جامعه مشخص بود. معلوم بود که محل کار ما به طور تخصصی کتابخانه‌ها هستند و سر و کار ما با کتاب است (حتی اگر ندانند که ما با کتاب‌ها چه می‌کنیم، مثلا فکر می‌کردند ما فقط کتاب‌ها را در قفسه می‌چینیم)، اما علم اطلاعات و دانش‌شناسی کار ما را بسیار پیچیده کرده است و مخاطب ما اصلا در مورد محل کار ما و فعالیت‌های ما هیچ حدسی نمی‌تواند بزند و برای خود ما هم برای تعریف رشته مجبوریم توضیحات بیشتری بدهیم و از نظر من نام کتابداری و اطلاع‌رسانی گویاتر بود.

ظرفیت‌ها و کاربردهای رشته

دکتر کربلا آقایی کامران گفت: امروزه، در عصر اطلاعات، من عدم اطلاعات و آگاهی را قبول ندارم. در حال حاضر ما در دنیای اطلاعات غوطه‌ور هستیم ما حتی برای خرید اقلام کوچک ساعت‌ها جستجو می‌کنیم. دنیای اطلاعات و ارتباطات امروزه در اختیار همه افراد قرار گرفته است و دانش آموزان نیز از این امکانات به نحوه احسن استفاده می‌کنند و ما زمانی که می‌خواهیم رشته‌ای را برگزینیم، چگونه است که درباره آن اطلاع نداریم در مورد چیزی که مستقیما با آینده ما در ارتباط است چون انسان به نوعی با شغل و رشته‌اش زندگی می‌کند و این تغییر مسیر بسیار سخت خواهد بود و زحماتی که انسان برای اینکار می‌کشد بسیار سنگین است و به نوعی

در رشته به خوبی بدرخشند. اما دانشجویان علاقه‌مند در هر رشته‌ای که باشند با انگیزه با اساتید خود پروژه‌های بزرگ قبول می‌کنند و با هم کار می‌کنند پیشرفت می‌کنند و جامعه را از پیشرفت خود منتفع می‌کنند و جامعه هم آن‌ها را می‌شناسد و به آن‌ها با احترام نگاه می‌کند. ولی متأسفانه بیشتر انرژی اساتید گروه کتابداری صرف علاقه‌مند کردن دانشجویان می‌شود. دانشجویان باید ایده‌های جدید خدمت‌رسانی بخصوص در این زمان که با ویروس کرونا درگیر هستیم و بستر لازم را برای انواع فعالیت‌های داوطلبانه و نوآورانه وجود دارد فرصتی است تا دانشجویان بتوانند از مهارت‌های خود استفاده کنند و به جامعه خدمت کنند. لازم به ذکر است که دانشجویان جدید، با دیدن دیگر دانشجویانی که به جایگاه‌های بالایی که در این رشته دست یافتند را الگوی خود قرار بدهید افرادی که پایان‌نامه‌های عالی تحویل داده‌اند و جایزه‌های گوناگون را دریافت کرده‌اند. من معتقد هستم، انسان‌هایی که دارای مهارت هستند و با عشق کاری را انجام می‌دهند نتیجه کارشان به نحوه احسانت نمایان می‌شود و چنین افرادی به موفقیت می‌رسند. در هر رشته، شغل و ... ایده من این گونه است که باید سعی کنی بهترین باشی. اگر من رفتگر یک محل باشم، بهترین رفتگر آنجا خواهم بود؛ اگر من آشپز بودم سعی می‌کردم بهترین آشپز شهر باشم. و اگر این طور فکر کنیم می‌شود که رشته ما شناخته شود و اعضای جامعه حضور فعال و ملموس کتابداران را در جامعه حس کنند. و تا زمانی که ما خود را نسبت به رشته و جامعه بدهکار حس نکنیم هیچ کس ما را نخواهد شناخت.

حرکت کتابخانه‌ها به سوی مردم؛ حرکت مردم به سوی کتابخانه‌ها

مدیر گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا گفت: یکی از مشکلاتی که ما تاکنون ناشناخته باقی

یک درس کامل در مورد ابزارها و فرایندهای اصلی درسی است و در دو درس دیگر تنها یک یا چند جلسه به موضوع سواد اطلاعاتی اشاره شده است و یک مثال دیگر در درس‌های طراحی نرم‌افزارهای کتابخانه‌ای و سازماندهی رایانه‌ای منابع. این مشکل به این صورت است که شما برای یادگیری یک قالب نیاز دارید که موادی که در این قالب ریخته می‌شود را هم بشناسید چند دلیل باعث به وجود آمدن این مشکل می‌شود. ۱. باید به نحوه ارائه این درس توجه لازم انجام شود، تقدم و تاخر در ارائه این دروس تا حدی می‌تواند این مشکل را برطرف کند. ۲. گاهی این مشکل در هنگام تدریس به وجود می‌آید؛ زیرا وقتی مدرس از قالبی صحبت می‌کند نمی‌تواند بدون مثال از آن رد بشود و این مثال‌ها باعث شبیه هم پوشانی می‌شود. برای این مشکل راهکارهایی وجود دارد اینکه در جلسات بازنگری در مورد این درس تجدید نظر می‌کنیم اما باز هم اگر این دو درس را در یک درس بگنجانیم یک درس سه واحدی برای کل مفاهیم نظری و مهارتی سخت خواهد شد. ۳. وقتی که درسی را تدریس می‌کنیم گاهی نیاز است که به مباحث آموخته شده قبلی اشاره کنیم که باعث یادآوری برای دانشجویان و ایجاد ارتباط منطقی میان دروس بشود که همین امر باعث همپوشانی می‌شود. اما به هر حال نحوه چیدمان درس و بیان استاد باید به گونه‌ای باشد که دانشجویان احساس تکراری بودن مباحث را نداشته باشند.

تا زمانی که ما خود را نسبت به رشته و جامعه بدهکار حس نکنیم هیچ کس ما را نخواهد شناخت

ایشان در ادامه اظهار کرد: تشخیص یک رشته به خود رشته نیست، بلکه به فارغ‌التحصیلان آن رشته است. وقتی دانشجویان بی‌انگیزه وارد رشته می‌شوند و از آن رشته طلبکار هستند نمی‌توانند

این فرایند عجیب شدن افراد با کتابخانه‌ها اتفاق نیفتاد افرادی به نوعی با کتابخانه بیگانه شدند. اما امروزه مردم به جای استفاده از کتابخانه‌ها ترجیح می‌دهند که از اینترنت و موتورهای جستجو برای به دست آوردن اطلاعات استفاده کنند و کتابخانه‌ها به محلی برای استفاده‌های تخصصی‌تر و هدفمندتر تبدیل شده‌اند. مثلاً به این صورت که اگر نیاز باشد دست‌پخت غذایی را بدانند به جای مراجعه به کتابخانه و امانت کتاب‌های آشپزی به استفاده از موتورهای جستجو می‌پردازند تا اطلاعات را زودتر به دست بیاورند. هر زمان که رسانه‌های جدید پا به عرصه وجود گذاشتند استفاده از کتابخانه‌ها را تحت تاثیر قرار داده است. ظهور رادیو و تلویزیون به نوعی و ظهور اینترنت به نوعی دیگر. و متأسفانه مردم حتی ترجیح می‌دهند به جای استفاده از کتابخانه‌های دیجیتال از جستجوی ساده در مطالب عام اینترنت استفاده کنند. البته ناگفته نماند که کتابخانه‌ها هم برای نزدیک شدن به مردم خیلی تلاش نکرده‌اند و در بحث تبلیغات ضعیف عمل کردند.

فرصت‌های شغلی رشته

مدیر گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه الزهرا در خصوص فرصت‌های شغلی رشته گفت: در ابتدا کتابخانه‌ها و مراکز اطلاعاتی جایگاه‌های اصلی رشته ما هستند. و نکته اینجاست که شما با مدرک کارشناسی علم اطلاعات و دانش‌شناسی خیلی راحت‌تر و بهتر پذیرفته می‌شوید اما اگر می‌خواهید که وارد کارهای تخصصی و حرفه‌ای بشوید که حتماً نیاز به گذراندن مقاطع بالا را دارید. در مورد محل‌های خدمت ما، یک مورد مدارس بودند که متأسفانه آموزش و پرورش پست‌کتابدار را برای مدارس حذف کرد اما در مدارس تیزهوشان و غیر انتفاعی که دارای کتابخانه‌های مجهز و خوبی هستند می‌توانیم کار کنیم، در هنرستان‌ها، دانشکده‌ها، دانشگاه‌ها، اکثر مراکز فرهنگی، دفاتر مهندسی، سازمان‌ها و

ماندیم به همان فرهنگ ناشناخته بودن کتابخانه‌ها در بین مردم برمی‌گردد. متأسفانه مردم حتی از کتابخانه‌های محل خودشان هم اطلاعات کافی و درست ندارند. دو نوع فعالیت بین مردم و کتابخانه‌ها مشاهده می‌شود یکی حرکت کتابخانه‌ها به سوی مردم؛ دیگری حرکت مردم به سوی کتابخانه‌ها. اول باید کتابخانه دست‌بکار بشوند و به سوی مردم حرکت کنند و مردم هم باید از این حرکت به نحوه احسن استفاده کنند. برای مثال در انگلستان هنگامی که نوزادی به دنیا می‌آید (چون سیستم در آنجا به صورت یکپارچه است) تمام اطلاعات آن به کتابخانه محلی، مراکز فرهنگی، درمانگاه محلی و ... ارسال می‌شود و در سه روزگی نوزاد از طرف کتابخانه محل برای نوزاد کارت عضویت کتابخانه عمومی با بسته‌بندی زیبا به دست مادر می‌رسد. این یعنی حرکتی که کتابخانه به سمت مردم انجام داده حال می‌توانید تصور کنید که این حرکت چقدر می‌تواند تاثیرگذار باشد و همین مادر با کودک خودش به کتابخانه می‌رود و در فضای‌های ایجاد شده در این کتابخانه به تعامل با کتاب و کتابدار و کتابخانه می‌پردازد. یا حتی در مدارس، معلمان می‌توانند هنگامی که نیاز است دانش‌آموزان را برای انجام تحقیقات به کتابخانه بفرستند و از آن‌ها بخواهند از امکانات و ابزارهای کتابخانه استفاده کنند. به این می‌گویند فرایند عجیب شدن افراد با کتابخانه‌ها؛ که باید از کودکی آغاز شود

هر بار رسانه‌های جدید پا به عرصه وجود گذاشتند استفاده از کتابخانه‌ها را تحت تاثیر قرار گرفت

ایشان در ادامه افزود: در شرق فرهنگ ما به صورت شفاهی است (یعنی اگر در مورد چیزی اطلاعاتی نداریم از هم می‌پرسیم) اما در غرب فرهنگ به صورت کتبی است (یعنی افراد از طریق مطالعه اطلاعات مورد نیازشان را به دست می‌آورند) و متأسفانه در گذشته، به دلیل مشکل بی‌سوادی

سایر دانشجویان سرایت می‌کند و افرادی که خنثی هستند به سمت افراد بی‌علاقه کشیده می‌شوند و جو کلاس در نهایت سنگین می‌شود. خیلی اوقات دانشجویان به ما مراجعه می‌کنند و از اینکه عده‌ای در کلاس دائما بچه‌ها را از رشته نا امید می‌کنند گلایه دارند و از ما کمک می‌خواهند.

اگر تمایل به ادامه دادن و ماندن در این رشته را دارید با تمام دل و حس علاقه‌مندی و با انگیزه وارد شوید و تمام انرژی خودتان را بگذارید که بهترین باشید، و اگر هدفمند حرکت نمی‌کنید لزومی به گذراندن مقاطع بالا و تحصیلات تکمیلی ندارید؛ انسان باید هدفمند حرکت کند، هدفتان را بیابید و متناسب با آن حرکت کنید. اگر قصد دارید که به درجات علمی و بالاتر و شغل تدریس و تحقیق در این رشته برسید به فکر سرمایه‌گذاری بر روی خودتان و گذراندن مقاطع بالاتر باشید و اگر بدون هدف حرکت کنید در مقاطع بالا هم اتقاقی برای شما نخواهد افتاد. اما اگر به فکر کار کردن هستید با مدرک کارشناسی هم می‌توانید مشغول به کار شوید و در طول مسیر اگر نیاز به گذراندن مقاطع بالا بود در آن زمان اقدام کنید.

ادارات بزرگ، بانک‌ها و بیمارستان و غیره ... در حالت کلی هر سازمان یا اداره‌ای که دارای کتابخانه باشد همچنین در مراکز پژوهشی علاوه بر بخش کتابخانه، فارغ‌التحصیلان ما با توجه به مواردی که فرا می‌گیرند می‌توانند در بخش پژوهش نیز پا به عرصه بگذارند. این مراکز جایگاه‌های اصلی ماست که متأسفانه، دیگران به اشتباه آن‌ها را غصب کرده‌اند یا روسا به اشتباه به جای استخدام کتابداران، افراد دیگری را جایگزین کرده‌اند.

سخن پایانی

در پایان صحبت‌ها ایشان اظهار کرد: اصل مطلب این است که در این قرن و در سال ۲۰۲۰ ما انتظار نداریم دانشجوی ما ناشناخته وارد رشته شود. ما حق نداریم که بگوییم نمی‌شناختم و نمی‌دانستم. این مورد واقعا پذیرفتنی نیست. دانشجویان باید قدم به قدم تصمیم بگیرند. اگر حس می‌کنید که اشتباه کردید دانشگاه، رشته، اساتید و همکلاسی علاقه‌مند به شما بدهکار نیست. اگر امکان این را دارید، انصراف بدهید و دوباره برای کنکور در سال‌های بعدی تلاش کنید. زیرا خوشحال بودن یا بی‌انگیزه بودن به

دکتر معصومه کربلا آقایی کامران
مدیر گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی
دانشگاه الزهرا(س)

سمیه توده خیلی
دانشجوی کارشناسی رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی
دانشگاه الزهرا(س) ورودی ۹۷
gmail.com@Somayisgood1377

متخصصان کارآمد

در جامعه‌ی امروزی با توجه به اینترنت و فضای مجازی، معلوم است که می‌توان از هرگونه اطلاعات و خبر، آگاه شد. اما گاهی برای درستی و راستی بعضی اطلاعات لازم است کسی باشد تا ما را آگاه کند و از میزان صحت و اعتبار آن مطلب مطلع سازد، که اینکار فقط و فقط از عهده‌ی شخصی به نام کتابدار برمی‌آید. کتابداران را فرهیختگانی می‌توان نامید که تشنگی دیگران را تاب نمی‌آورند، و روح و روان تشنه معرفت و دانایی را در آب کتاب می‌شویند تا این جان‌ها از عطر کتاب جانی دوباره بگیرند.

رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی یکی از نیازهای عصر حاضر است. امروزه پرورش افرادی که بتوانند با چالش‌های این عصر روبرو شده و حجم اطلاعات در سطح سازمانی را در بخش‌های مختلف بالا برده و مدیریت کنند، بسیار احساس می‌شود. که فارغ‌التحصیلان رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی از پس این عمل بخواهند آمد.

بهتر است بدانید که عشق، پیش‌نیاز کار کتابداری است پس اگر عاشق کتاب هستید، شغل کتابداری شغلی سودبخش است چرا که یک کتابدار باید کتاب‌ها و برنامه‌های کتابخانه‌ای را به همراه کمک به مشتریان برای پیدا کردن آنچه که دنبال آن می‌گردند، حفظ کند و اما زمانی که می‌داند چگونه از سیستم کتابخانه‌ای استفاده کند، این کار برای او لذت‌بخش خواهد بود.

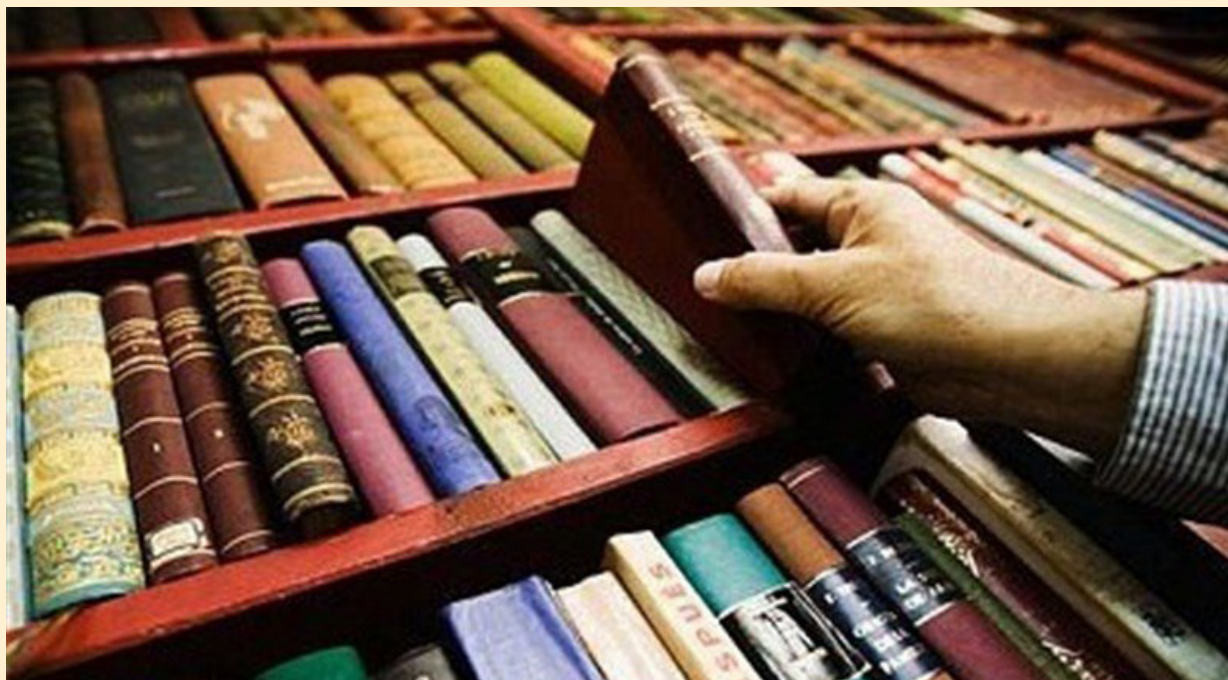
کتاب و کتابخوانی یکی از دغدغه‌های اصلی مقام معظم رهبری است. ایشان در رابطه با جایگاه کتابدار و شغل کتابداری می‌فرمایند: ((نفس کتابداری، یک کار انسانی فرهنگی برجسته‌ای است؛

منتها کتابدار صرفاً آن کسی نیست که خدمت آوردن و دادن کتاب را به عهده بگیرد؛ کتابدار می‌تواند منبع و منشأ و مرجعی باشد برای راهنمایی مراجعه کنندگان به کتاب. مجموعه‌ی دست اندرکاران امر کتاب - چه شما که کتابدارید، چه مدیریت کتابخانه‌ها، چه آن کسانی که در وزارت ارشاد مسئول این کارند، چه خود ناشران محترم - باید توجه کنند که مواد تغذیه معنوی سالم، مفید و مقوی بایستی در سطح جامعه منتشر شود)). (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نهاد و در جمع کتابداران کتابخانه های عمومی ۲۹ تیر ۹۰)

کتابخانه‌ها مثل درمانگاه روح، کتابداران همانند پزشکان و کتاب‌ها نیز به مثابه داروهایی هستند که توسط کتابداران برای سلامت روح و جسم اعضای جامعه تجویز می‌شوند؛ از این رو می‌توان شغل کتابداری را سودمندترین شغل دانست. یک متخصص علم اطلاعات و دانش‌شناسی زمانی که تسلط کافی به مطالب گوناگون داشته باشد قطعاً جز یکی از متخصصین کارآمد جامعه است چرا که اندک کسانی هستند با دلیل و مدرکی درست و علمی، مطالبی ارزنده در اختیار دیگران قرار دهند. به امید روزی که مردم جامعه از داشتن چنین متخصصانی به خود ببالد.

و من الله توفیق

زهرا سادات البهشتی

دانشجوی کارشناسی علم اطلاعات و دانش‌شناسی

دانشگاه الزهرا (س)، ورودی ۹۷

Zhr119119@gmail.com

علم اطلاعات و دانش‌شناسی در خدمت بحران‌ها

اضطراب مردم است که خود عاملی موثر در کاهش سطح ایمنی بدن می‌شود. اما کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی در مقابل با ویروس کرونا چه باید بکنند؟

(۱) شناسایی آخرین یافته‌های علمی از پایگاه‌های اطلاعاتی و در اختیار پزشکان و پرستاران قرار دادن (۲) تلاش برای کاهش سطح اضطراب مردم از طریق ارسال پیام‌های بهداشتی

(۳) آموزش سواد بهداشتی و سواد اطلاعات سلامت

(۴) شناسایی رسانه‌های مورد علاقه مردم و اشاعه اطلاعات در خصوص این بیماری از طریق این رسانه‌ها

(۵) فعال کردن و یا راه‌اندازی بخش خدمات اطلاع‌رسانی سلامت در کتابخانه‌های عمومی (۶) تلاش بی وقفه برای روزآمدسازی اطلاعات پزشکان و پرستاران

(۷) رصد کردن مداوم سایت سازمان بهداشت جهانی و نیز سایت وزارت بهداشت در خصوص بیماری کرونا و اطلاع‌رسانی به متخصصان سلامت و عموم مردم

بحران‌هایی مانند شیوع آنفولانزا، وبا، بیماری کرونا و سایر بیماری‌ها در جامعه، به تلاشی مستمر نیازمند است و همگان را برای مبارزه می‌طلبد. برای این کار جا دارد از متخصصان سلامت از جمله کتابداران و اطلاع‌رسانان کسب تجربه کنند.

به نظر می‌رسد که ما می‌توانیم با اطلاع‌رسانی مناسب و در زمان مناسب نقشی فعال‌تر در کاهش آلام مردم داشته باشیم. همچنین ما در حوادث و بلایا نیاز به «کتابخانه‌های سیار سلامت» داریم. از دیگر اقداماتی که باید اتفاق بیفتد همکاری ما با گروه‌های تخصصی «سلامت در بلایا» در وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باید بیشتر شود. به طور کلی ما کتابداران و اطلاع‌رسانان پزشکی می‌توانیم در موضع پیشگیری، تشخیص، درمان و توانبخشی موثرتر نقش فعالی داشته باشیم. حداقل ما می‌توانیم سهم اندکی در کاهش خسارت‌های مادی و معنوی مردم و کشورمان داشته باشیم؛ آنچه مردم را بیشتر از خود ویروس کرونا دچار وحشت کرد، بحث

مهم‌ترین رسالت‌های کتابخانه‌های عمومی در بحران شیوع بیماری کرونا، آموزش تشخیص اطلاعات جعلی از اطلاعات واقعی و معتبر است و به این صورت نقش کتابداران در بحران‌های جهانی بیش از پیش نمایان می‌شود. و در آخر برای کنترل بحران و پیشامدهای ناخواسته کتابداران، دانشجویان و فارغ‌التحصیلان می‌توانند تاثیر به‌سزایی داشته باشند و از بسترهای مجازی مانند (اپلیکیشن‌ها و پلت فرم‌ها، وبسایت‌ها، کمپین‌های کتابداری و حتی استفاده از دانشجویان رشته‌ی علم اطلاعات و دانش‌شناسی علاقه‌مند و فعال در کنار کتابداران) برای ترویج، اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی افراد جامعه استفاده کنند.

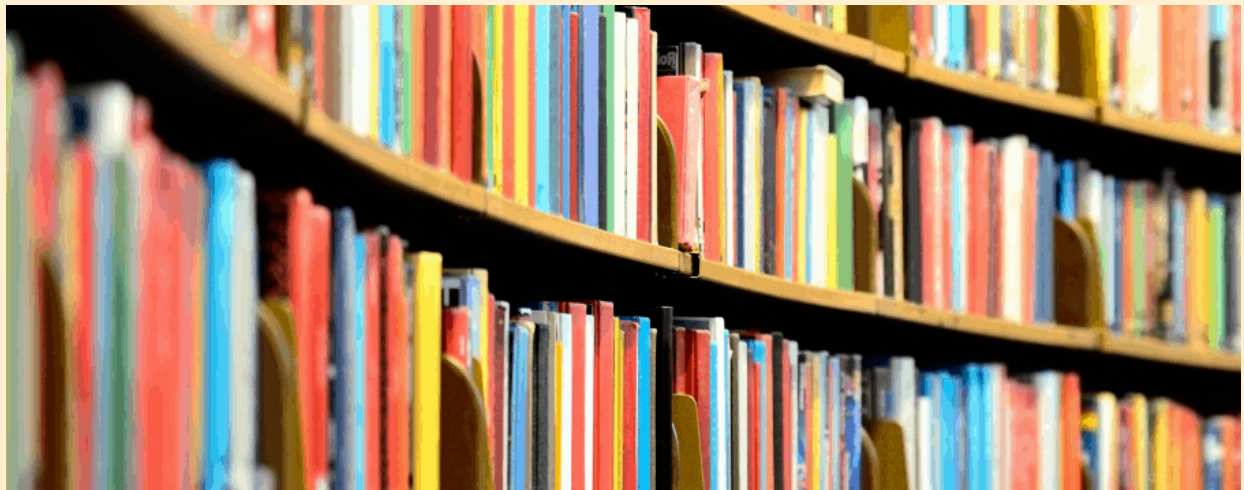
منابع:

www.lisna.ir

www.etilaatroz.com

<https://www.iranpl.ir>

۸) هدایت کردن برخی پژوهش‌ها در گروه‌های آموزشی کتابداری پزشکی به سمت موضوع بیماری‌های واگیردار از جمله آنفولانزا و بیماری کرونا راهکارهای بررسی شده در نشست انجمن کتابداری و اطلاع‌رسانی شاخه منطقه جنوب کشور می‌توانند به بهبود شرایط کمک کنند: ایجاد کمپین کتابداران، ایجاد یک دیجی کتاب، ایجاد شبکه امانت کتاب و توجه به وجه بازاریابی کتابخانه‌ها می‌باشند. امیررضا اصنافی تبادل تجربیات کتابخانه‌های عمومی کشور با دیگر کشورها را اقدام مثبتی در جهت بهبود ارائه خدمات در شرایط کنونی عنوان و تصریح کرد: ما می‌توانیم تجربه‌های خودمان را با کتابخانه‌های مختلف دنیا به اشتراک بگذاریم و از تجربیات آنها نیز استفاده کنیم تا بتوانیم به طور کلی در یک تیم واحد به جامعه و مردم بهترین خدمات ممکن را ارائه دهیم؛ کتاب، مجلات و اطلاعات تنها عناصری هستند که برای جابجایی از یک کشور به کشور دیگر ویزا نمی‌خواهند. یکی از

کوثر رستمی چهارقلعه

دانشجوی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی الزهرا(س)

شعبه ارومیه، ورودی ۹۷

Rostami.k93.is@gmail.com

فاطمه مرادی
دانشجوی کارشناسی ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی
گرایش مدیریت اطلاعات، دانشگاه قم
r.f.moradi1373@gmail.com

